

Morda Bog noče, da bi človek razumel mehanizem, s katerim upravlja vesoljstvo. Mogoče so atomski učenjaki že tako blizu zadnjim skrivnostim, da se Mu zdi potrebno prekiniti njihovo dejavnost. In kateri preprostejši način bi mogel uporabiti, kakor da jim dovoli razviti genialnost do take mere, da bodo lahko pokončili človeški rod? Če bi bilo možno, da bi katastrofo, preživele srne in veverice, slavčki in lastovnice, potem bi jaz ta dogodek objektivno sprejel, ker se človek ni pokazal vrednega biti kralj stvarstva. Je pa utemeljen strah, da bo atomska bomba uničila vse oblike življenja in da bo naš planet za vedno ostal mrtva gmota, vrteča se okoli nepotrebne sonca. Ne morem vedeti za konkreten razlog, ki bo privedel do tega zanimivega dogodka. Lahko bo spor zaradi perzijskega petroleja, morda zaradi kitajske zunanje trgovine ali pa konflikt med Judi in Arabci za posest Palestine. Vsak s patriotizmom prežet človek razume važnost teh problemov in da je uničenje človeštva vsekakor sprejemljivejše od kompromisa zaradi strahopetstva.

Bertrand Russell,
Political ideals

Dokler gospodarijo našim čustvom sovraštvo, sumničenje in strah, ne moremo upati, da se bomo rešili tiranije nasilja in brutalnosti. Ljudje se morajo začeti zavedati skupnih interesov človeštva in zavreči tako imenovane interese, zaradi katerih se narodi razdvajajo. Ni potrebno, niti zaželeno, da bi odpravili izobrazbo, šege in tradicije različnih narodov. Te razlike omogočajo vsakemu narodu, da na svojstven način prispeva k skupni civilizaciji sveta.

Bertrand Russell,
Unpopular Essays

Slovenski navedki so vzeti iz tržaške revije Zaliv, 22-23

Absolutno orožje

Ob 25-letnici atomske bombe na Hirošimo

V NAŠIH dneh... je nastopila za vso človeško družino ura usodne odločitve" (2. vat. CS 77,1). Odkar je pred 25 leti prva atomska bomba padla na Hirošimo, „se grozota in zločinskost vojne z naraščanjem znanstvenega orožja veča v nedogled“ (CS 80, 1). Človeštvo je dobilo v roke *absolutno orožje*, s katerim lahko uniči samo sebe. Z iznajdbo absolutnega orožja je ideja neskončnega stopila v današnje boje in docela spremenila vojaško in celo politično strategijo.

Vsaka strategija vključuje določeno filozofijo časa. Prijatelj sedanjosti ima rajši neposredne koristi, prijatelj prihodnosti pa bolj ceni bodoče uspehe. V naših dneh strategija ne razpolaga več s časom, ampak s prostorom. nič več ne sme biti izgubljena prva bitka, kajti vsak umik je nemogoč. Atomska strategija v trenutku postavi na kocko vse za vse in prav zato izbira nikoli ni bila tako važna kot sedaj.

Včasih je pri vojnah šlo vedno le za nekaj končnega in zmagovalec, četudi oslavljen, ni bil nikoli uničen. Poslej pa se je treba zavedati, da se atomska vojska hoté ali nehoté lahko konča z nesmiselnim samomorom. V atomski strateški račun se uvaja negativna neskončnost, ki ima za posledico izgubo tega, zaradi česar je bilo toliko vojsk.

Posledice tega absolutnega dejavnika v vojno dajejo mnogo upanja. Nevarnost je absolutna, a prav tako je absolutno tudi upanje. Takšne so strateške postavke ob koncu 20. stoletja.

Upanje je v tem, da se pojav vojne odpravi in se nadomesti z bolj nežno igro duha, ki bi bila v tem, da nasprotnika prepričaš, naj te ne napade. To je tako imenovana *strategija odvračanja*. „Mnogi vidijo v tem še najučinkovitejše sredstvo, ki more danes zavarovati vsaj nekaj mir med narodi“ (CS 81, 1).

Absolutno orožje povzroča nesorazmerje med sredstvom in ciljem; neskončno sredstvo uniči vsak cilj. Poslej naravnost vstopa v bistvo zgodovine in pravna pravila se dokazujejo po neposredni sankciji. Vrh tega se zmanjšuje razlika med velikimi in majhnimi silami.

Naj bo milijon vojakov na eni strani in samo sto vojščakov na drugi, če oba tabora razpolagata z absolutnim orožjem, sta obe stranki enaki. S tem je podprto juridično pojmovanje, ki v vsakem narodu gleda enakovredno osebo.

Nasprotno pa se vsaka atomska sila, še tako majhna, lahko vda skušnjavi, da v srdi ali v obupu seže po atomskem orožju in svetovni mir spravi v nevarnost. Ta nova oblika vojne sicer ne odpravlja drugih oblik, vendar jim pa daje nov smisel. Jutrišnji vojščak bo morda hkrati učenjak in gverilec.

S pojavom absolutne vojne je moč primerjati pojav moderne *revolte*. Do te ugotovitve je prišel francoski akademik Jean Guittou, ko razmišlja o znanem uporu francoskih študentov maja 1968 (*La Pensée et la Guerre* - Ed. Desclée).

Za orožje v tem šolskem, družbenem in političnem boju ni služila sprememba vlade ali struktur kot nekoč, temveč absolutna anarhija in absolutna razbrzdanost spolnega nagona. Po letu 1968 je *neskončno stopilo v igro revolte*.

Študentje, ki so iznašli absolutno psihično orožje, so našli takojšen odmev v svetu, ki je naveličan končnosti. Skoraj „neskončni“ mit splošne stavke se je podredil „neskončno bolj neskončnemu“ mitu totalnega razkroja, ki prinaša sreč za vse, pa Marcusevemu paradoksu, da se absolutno nasilje izteka v mir.

Kot ima vsak, tudi majhen narod v atomski bombi orožje neskončnega pomena, prav tako ima vsak član politične ali verske družbe v radikalni negaciji orožje neskončne važnosti, zmožno omrtveti velesile. Maja 1968 je en sam študent, absoluten zanikovalec, lahko omajal univerzo ali državo, kot bo lahko kak narodič opremljen z atomsko bombo omajal svet.

kulturni večeri

ki so bili

4. kulturni večer

ODNOSI MED VERO IN CIVILIZACIJO je naslov predavanja, ki ga je napisal Vinko Žakelj (Belgija) in ga je v okviru teološkega odseka na 4. kulturnem večeru v soboto 8. avgusta 1970 v gornji dvorani Slovenske hiše prebral dr. Mirko Gogala.

Avtor je za uvod podal kratek pregled odnosov med vero in civilizacijo v preteklosti in naznačil nekatere nezadostne rešitve tega vprašanja. Nato razpravlja o smislu in ustroju civilizacije in kulture: opiše horizontalni in vertikalni ustroj kulture, ki obseže materialno, duhovno, moralno in versko

območje. Ko razloži odnose med različnim območji, se slednjič loti reševanja odnosov med vero in civilizacijo. Pri načelnem obravnavanju je Vinko Žakelj pokazal, kako se vera in svet, kljub medsebojni avtonomiji, srečujeta v etičnem območju. Slednjič je spregovoril še o odnosih med vero in civilizacijo v praksi; tu se je pomudil posebno pri napetostih na področju socialne etike.

Predavanje je bilo izredno zanimivo, tehtno in močno aktualno. Razumljivo tedaj, da so ga številni poslušalci nagradili z navdušenim aplavzom.

Po predavanju se je razvil živahen razgovor, ki ga je vodil vodja teološkega odseka dr. Mirko Gogala.

kulturni večeri

ki bodo

O NAJPOGOSTEJŠIH JEZIKOVNIH PEGAH V NAŠEM IZSELJENSKEM PISANJU

(5. kulturni večer, 22. avgusta 1970)

VSAK omikan narod skrbi za lepoto svojega jezika s tem, da ga po jezikovnih izvedencih izpopolnjuje z vedno bolj dognanimi slovničnimi in pravopisnimi pravili in ga čisti tujih primesi. Večina večjih narodov ima zato posebne jezikoslovne ustanove in tudi zasebna društva z nalogo čistiti jezik.

Tudi v slovenski jezikoslovni zgodovini smo imeli precej urejevalcev našega jezika, a do današnjega knjižnega jezika je bilo treba prehoditi dolgo pot. Treba je bilo ustvariti najprej knjižni jezik, mu dati slovnično in pravopisno podlago. Za ta razvoj so bila potrebna stoletja od Trubarja naprej. Medtem ko so v prejšnjih stoletjih postavljali jezik na narečne osnove, je slednjič po vseh slovenskih deželah prevladala kot knjižni jezik kranjščina z upoštevanjem etimološkega načela; novejši razvoj gre izrazito v smer živega jezika. To pot sta mu utrdila Anton Breznik in Fran Ramovš, pa tudi mojstri našega jezika Cankar, Župančič, Pregelj idr., ki so jezik poplemenitili in ga vredno uvrstili v zbor drugih knjižnih jezikov.

Do začetka našega stoletja je bil učni jezik po slovenskih srednjih šolah nemški. Po 1918 ga je nadomestila sloven-

ščina, tudi na vseučilišču. A prav tedaj so začeli različni „zedinjevalci“ trpati naš jezik z izposojenkami iz drugih slovanskih jezikov, predvsem iz srbohrvaščine. Tako je tuja množica dozdevno „imenitnejših“ besed začela izrivati domače, za Slovence razumljiveše besede. Nekaj teh, vpljanih že v prejšnjem stoletju, se je s stalno rabo tako udomačilo, da so privzele lastnost pomenske tenčine, da jim danes že kar ni več mogoče jemati domovinske pravice v našem jeziku. Vendar jih je že precej, zlasti novejših, ki brez potrebe gostujejo pri nas in pačijo lepoto in pristnost našega besednega zaklada.

Posebno vprašanje so prave tujke. Te so nam, kot je rekel A. Sovrè, naplavili valovi svetovne prosvete, posebno še napredek dušeslovnih in naravoslovnih znanosti, tehnike, športa itd. So to predvsem izrazi za splošne in znanstvene pojme. Če bi slovenski pisci bolj obvladali zakone našega jezika in se dovolj potrudili, bi te izraze mogli ponášiti in tako približati težko umljive strokovne obravnave tudi manj izobraženim bralcem. Saj menda nihče ne piše znanstvenih sestavkov zato, da bi jih večina ljudi ne razumela.

Med jezikovno podrešétino, plevel, pa sodijo tudi različni germanizmi, romanizmi, pa drugi -izmi, ki jih je preveč v našem izseljenskem pisanju in tisku; pa spet nepravilna pisava različnih sestavljenih besed, napačna raba ločil. Pa seveda tudi slovnični grehi.

To obravnavanje je predmet bližnjega kulturnega večera.

jv

absolutno orožje...

— sklep —

V sedanjem stanju narodov in njihove vesti se družbena vez zmanjšuje in na videz nezmagljivi narodi izgubljajo svobodo. Enako so ogrožene ustanove, verovanja, cerkve. Morda bo jutrišnji človek zgubil še tisto malo nagonske vesti, brez katere je življenje nemogoče; da se bo zatekel v nič in da bo za seboj potegnil še druge. Dá, človeštvo lahko misli na samomor, ker ima sredstva zanj.

Svet se je čudil razdivjanemu nasilju mladine: zdelo se je, da je imela za cilj nič, ne pa prihodnosti. A če to mladino učimo, da je življenje nesmiselno, da so vsa verstva enako resnična in zmotna, saj da se dajo razložiti s sociologijo in psihoanalizo, kaj bi se potem čudili, če ta mladina dela logične in zadnje zaključke.

„Poslej,“ pravi Jean Guittou, „metafizika in pravost nista več potisnjeni v območje zasebne vesti. Ne zavisita več od verstev. Zapuščata tajnost vesti in oratorijev. Zapisali sta se v izkustvo, v politiko, v mednarodna vprašanja, v strateške račune. Absolutno je stopilo na zemljo po poti terorja. Ena razvidnost bo nadomestila vero. Pametnost je izterljiva pod smrtno kaznijo. Smrtna nevarnost. Te besede so (nevidno) vpisane vsepovsod.“

mirko gogala

Na svetu bomo imeli vedno dovolj učenjakov, ki bodo odkrivali nove iznajdbe, pa nikoli dovolj filozofov, da bodo povedali, čemu naj jih uporabljamo.

Oppenheimer

5. kulturni večer

sobota 22. avgusta 1970

ob osmih
v gornji dvorani
slovenske hiše

literarni odsek

jože vombergar
o najpogostejših
jezikovnih pegah
v našem
izseljenskem
pisanju

po predavanju —

razgovor o predmetu

karel mauser, balada dvajsetega stoletja

IMAM namizno električno luč in tale papir, nalivno pero, pepelnik na mizi, cigarete Diamond, knjige in mačice, ki sem jih včeraj natrgal na prisojnjem bregu.

Časopise sem vse prebral in zdaj razmišljam. Sicer mi je nekdo dejal, da je to neumno, ker v tem stoletju ni vredno razmišljati. Vse pride kakor vsiljeno. Toda nočoj moram. Ravno sem namreč odložil knjigo o koliščarjih in sem neznansko srečen.

Biti srečen v dvajsetem stoletju je velika sreča. In jaz bi rad videl, da bi bili vsi srečni. Silno preprosto je to.

Sem bral v knjigi, da so nekoč živeli koliščarji. Živel so v stebah na koleh in se vozili v drevakih. Imeli so orožje iz kosti, jedli so meso in oreščke, oblačili so se v kože ubitih živali. Natančno tako je bilo. Poznali so ljubezen in sovraštvo.

Preprosto, kajne? Silno preprosto. Meni je neznano dobro, da sem se vrnil nazaj.

Govorim s starim koliščarjem. Modrejši je od mene. Neznano moder je. Zdaj šele vidim, da je naše stoletje zlagano, da ga sploh ni.

Čas je menda zaporednost hipov. Hipi so bili vse od tedaj, ko se je svetovje pričelo gibati. Hipi so nekaj velikega, čeprav so kratki. Ko rečem hip, hipa že ni. Je že drug, nov. S koliščarjem se zgovarjava. Gledam njegov nož iz kosti in njegovo kamenito sekirko.

Z enim očesom škilim na časopis. Nič več me ni groza, kakor me je bilo še pred kratkim. Ob meni je preprost človek, tak, ki reče dá, in vem, da je rekel dá. In če reče ne, vem, da je rekel ne. Stvar ni tako preprosta, kakor se na videz zdi.

Z mastnimi črkami je natisnjeno na prvi strani časopisa: **ATOMSKA BOMBA IN NJENI UČINKI**. Spodaj je slika slepega človeka. Meso mu odstopa od kosti.

Koliščar maje z glavo. Modrejši je od mene in ne more razumeti. Zdaj, ob njem, tudi jaz ne morem. Čutim, da sem zblaznel, da je za mojo čelno kostjo neka skupna pamet, ki ne dovoli, da bi mislil po svoje.

Vodikova bomba. Dva kroga vidim. Eden je manjši, eden večji. Razlika med učinkom atomske in vodikove bombe. Pravi učinki so še neznani. Možno je razkranje vsega, konec sveta, padanje zvezd, spreminjanje rudnin, spreminjanje zemeljskih plasti.

Smrt ne jaha več na konju. Prepočasen je zanjo. Smrt jezdi raketo, za katero ostaja hitrost glasu.

Nekoč, ko sem bil še otrok, sem slišal, kako je bilo neko mesto razdejano v sončni prah. Tisto je bilo pravljica. Toda ne smem tako reči. Pravljica ni bila. Bila je resnica, ki je čakala na pravi hip, da si nadene vidno svoj koščeni nož in kamenito sekirko.

Tako je vse preprosto, če sedi ob človeku.

Zdrav sem in stojim v drevaku. Sonce sije na gladino vode in v preprosto mrežo lovim ribe. Samo kamenito sekirko imam in nož iz kosti.

Nisem več koliščar. Čas je zaporednost hipov, nenehno gibanje. Ob meni leži bronasta, težka sekira. Svet se širi.

Spreminjam se. Z vsakim hipom se spreminjam. Železo me utesnjuje, slišim težko udarjanje oblegovalnih ovnov, mesta vidim, narodi se valijo, novi svetovi se odkrivajo, morje šumi in vidim srebrne repe, ki se vlečejo za jadnicami.

Zemlja ni plošča, zemlja je okrogla in se vrti s soncem vred. Zvezde se bližajo. Svet se tesni.

Teleskopi motré svetovja. Človek je naznanil zvezdo z računi. Zvezda se ukloni in se pokaže.

Človek hoče leteti.

Rodi se Ikarus in v meni ni začudenja. Po zraku so ceste in z drugimi ljudmi vred moram gledati v tla.

Sem še človek? Nad mano je ropot motorjev, nekdo govori od onkraj morja in jaz ga slišim, kakor da govori ob meni. Mesta se sesedajo, obličje zemlje se spreminja.

Dobivam nov obraz. Železnega. Mrk, trd obraz, obraz robota. Atomska bomba. Osemdeset tisoč ljudi napravi prostor drugim. Pepel se vrača v zemljo.

Nismo več ljudje. Neznani goreči plamen smo, ki žre sam sebe. Samo še plamen.

Vzeli smo vodik številka 3. Napravimo si novo sonce. Sami smo se postavili iz postave. Boga prodamo. Sami smo bogovi.

Treznim se. Saj to je čas Adama in Eve. Zahrepeneli smo po tem kot onadva. Joj!

Ne upam si prižgati luči. Nag sem, gol in se hočem skriti pred Bogom.

Za menoj stoji angel z gorečim mečem in nazaj ne morem več.

Čakam na veliki confiteor sveta.

Ob njem bo vodikova bomba tako majhna kakor kamenita sekira koliščarja.

Prst Nevidnega in Živega bo zmaknil osi svetov, da se bodo mleli kakor lupine med kamni in tedaj bomo mirni obstali pred Njim, koliščar v drevaku, rimski vojak v železju in mi s soncem, ki smo ga ustvarili v dvajsetem stoletju. Ne bo več sijalo. Kakor mrtvo oko bo, ki nas bo tožilo.

Spovemo se...

Dvajseto stoletje je na tehtnici. Ob vsej teži je lažje od gorčičnega zrna.

Nekje na zemlji leži človek na hrbtu in žveči travo. Umrl je od lakote.

Sonce, ki smo ga ustvarili, mu je za zadnjo luč.

Smejemo se. Rdeči lampijoni gore.

Ne upam prižgati luči, ker sem nag in gol in se bojim Boga.

(Iz zbirke črtic, ki bo letos izšla v naši založbi.)

hiroshima - un nombre para la historia

LAS noticias de que los científicos habían tenido éxito en la división del átomo y en el uso de la asombrosa energía en él contenida para construir una bomba, fue lanzada sobre el mundo a las 11 de la mañana del 6 de agosto de 1945.

Alrededor de 16 horas antes, un bombardero norteamericano había dejado caer la primera bomba atómica sobre Hiroshima, en el Japón.

Nadie sabía cuánta gente había muerto con la bomba atómica en Hiroshima. Y hoy, un cuarto de siglo más tarde, no se lo sabe exactamente. Las estimaciones van desde los 80.000 hasta más del doble, y algunas aún más altas.

Y hoy, después de 25 años, las cicatrices de la bomba apenas pueden verse tanto en Hiroshima como en Nagasaki. Mientras que Hiroshima puede dar la impresión que las consecuencias de la bomba han prácticamente desaparecido, hay algunas personas que aún sufren por ella.

El relato de un testigo presencial del bombardeo atómico de Nagasaki se está haciendo público por primera vez ya sobre el 25º aniversario de la tragedia. Autor del infor-

editorial

me es le finado doctor Takashi Nagai, profesor del Colegio Médico de Nagasaki durante esa trágica época. Nagai, católico ganó fama internacional por sus libros "Dejando a los niños atrás" y "Campana de Nagasaki." Ambos libros enfatizan la política de "perdona y olvida" en relación con el bombardeo.

El desconocido manuscrito hallado este año, empieza: "Un avión negro dejó caer una bomba con paracaídas a las 11.2. Escuchamos entonces una tremenda explosión y Nagai, que estaba de guardia en esos momentos se lanzó a la atención de los heridos que llegaban al hospital... Multitudes huían de las llamas, trepaban las colinas, los chicos llevando en hombros a sus padres muertos; los padres llevando en hombros a sus hijos muertos..."

Así, a pesar del tiempo, Hiroshima es una palabra que se ha repetido y se repetirá constantemente en la historia de la humanidad. Nadie más que los norteamericanos y algunos japoneses discuten Pearl Harbor. Empero Hiroshima y Nagasaki son un acontecimiento histórico en el mundo entero.

(La Prensa, Buenos Aires, 6 y 10 de agosto de 1970)

stanko majcen se pogovarja

D R U Ž I N A, verski list, ki izhaja v Ljubljani, je v letošnji 10. številki (24. maja 1970) na 8. strani objavila pogovor urednika s slovenskim pisateljem in pesnikom dr. STANKOM MAJCNOM. Zaradi izredne aktualnosti in globokega pomena pisateljevih odgovorov na stavljena vprašanja, ki v nemajhni meri posvetijo z novo lučjo na umetniško življenjsko in stvariteljsko pot, ta razgovor v celoti ponatiskujemo. To storimo še s posebnim zadošenjem, ker je pisatelj Majcen tudi pesnik in pisatelj Slovenske kulturne akcije: v naši založbi je pred leti izšla njegova izvorna pesniška zbirka **DEŽELA** pod psevdonimom **FRAN ZORE**; leta 1962 pa izbor njegovih črtic in nedokončana literarna avtobiografija pod skupnim imenom **POVESTICE**. Šele po naših publikacijah Majcnovega pisanja je tudi domovina (1963) priključila tega mojstra slovenske besede iz molka, ko je Marja Boršnikova pri mariborskih Obzorjih izdala 1. zvezek Majcnovega Izbranega dela. 2. zvezek je izšel 1967.

• **D r u ž i n a**: Dolga vrsta let je za vami, nekatera so odjeknila v vašem življenju in v slovenskem slovstvenozgodovinskem dogajanju. Marja Boršnikova je pred nekaj leti zbrala in izbrala vaše delo v dveh knjigah. Sedaj vemo, bolj kot kdaj poprej, da je vaše delo bilo plodno in da ste zaorali kot katoliški ekspresionist posebno v letih po prvi svetovni vojni prve brazde slovenskega povojnega modernega umetniškega pisanja. Ali vas je izbor Marje Boršnikove zadovoljil? Vas je spomnil na leta ustvarjanja in stika s slovensko kulturno in literarno dejavnostjo? Predvsem pa, kako ste takrat gledali na literarno udejstvovanje?

NE morem biti dovolj hvaležen gospe Marji Boršnikovi, da je iz revij, ki jih ni več, iz provincialnega časopisja, ki ga tudi ni več, iz predalov uredništev, zapuščin literarnih mentorjev in še iz mojih nenatisnjenih rokopisov poskusila osvetliti lik človeka, ki je nekaj povedati hotel, morda tudi nekaj povedati imel, a ni bil dovolj močan, da bi si pridobil občinstvo. Pisateljstvo ni bil moj glavni poklic. Tudi nisem borec za nova literarna spoznanja ali nove umetnostne smeri. Kdor mi pride s „katoliškim ekspresionizmom“, se mu moram nasmejniti. Doktrino sem prepuščal drugim. Komur je dano, da piše, piše, kakor mu teče pero, in se ne meni za to, ali njegovo pisanje sodi v literarnozgodovinski kalup, ki je že odprt ali ga zanj šele odpirajo.

Kakor sem rekel, trudila sva se oba, gospa Marja s stikanjem za zaprašenimi papirji, jaz z brskanjem po intimnih straneh svoje vesti. Kajti tudi sam sem moral vse znova pregledati. In to je huda zadeva. Gledati še v svoj lastni davni obraz in se spraševati, kaj si storil prav in česa nisi, je muka. Mimo je in zdaj sem vesel tiste peščice zrn, ki so vzkalila, vzbrstela in cvetó. Med plevelom cvetó.

Ni mi žal, da tretja knjiga ne more iziti, če bo sploh izšla. Zapletel sem se z njo v problematiko našega časa tolikanj, da bi inteligenčen bralec utegnil v nji videti le neposredne povode ali celo prepoznati osebe, ki so bile pobuda za lik, umetnostno storitev pa bi prezrl. Za pravi pogled na tako delo je potrebno, da mine čas.

• **D r u ž i n a**: Ali ste kdaj ločevali med katoliško in nekatoliško umetnostjo (literaturo)?

KATOLIŠKE umetnosti ni in je nikoli ni bilo. Dante ni velikan zato, ker nam je orisal pekel, vice in nebesa, temveč zato, kako jih je opisal. Vem, da je Aleš Ušeničnik zahteval, da mora biti umetnost moralno neoporečna, če naj bi bila umetnost! Izidor Cankar pa je tiho vztrajal na avtonomiji umetnosti; tiho zato, ker je bil sicer globoko prepričan o pravilnosti svoje teze, a se je moral kot urednik Doma in sveta ozirati na lastnika lista (Katoliško tiskovno društvo). Le v polemiki si je kdaj dajal duška – bil je živahen polemik. Ker so se te polemike tiskale na platnicah, jih bralci niso vselej opazili, v knjižnicah pa stoje letniki vezani brez platnic. Sam se v to borbo nisem spuščal, ker se nisem zanimal zanjo in ker sem imel občutek, da je vprašanje drugod po svetu v prid avtonomiji že davno rešeno, če je bilo sploh kdaj sporno.

• **D r u ž i n a**: Ali ste se kdaj distancirali od pojmovanja tedanje katoliške moralistične kritike? Znano je namreč, da ste v literaturi hodili dokaj svojska pota.

SAMOSVOJ, kakor sem bil, sem v Domu in svetu iskal vzdušja, ki bi mogel v njem svobodno dihati in delati; so-

rodnih duš, ki bi kritično spremljale moje prizadevanje. Takega vzdušja ni bilo več, ko je kot urednik odstopil dr. France Koblar, ki je bil odgovoren za literarni del lista (dr. France Stele, ki je bil odgovoren za likovni del, je ostal), in je na njegovo mesto stopil dr. Alojzij Merhar. In tako sem se listu odtujil.

• **D r u ž i n a**: In še: ali ste kdaj občutili dvojnost v sebi, biti umetnik in biti hkrati vernik? Ali je prva podoba izključevala vsaj tu in tam drugo? Mislim, da je takšno vprašanje še danes aktualno, čeprav se vedno bolj bližamo spoznanju, da je ta dvojnost le teoretična fikcija, ki v dejanskem življenju ne pomeni ovire za sintezo obeh podob.

TAKE dvojnosti ni, človek je samo eden. Razložek je edino v tem, ali si veren umetnik ali neveren. Če veren, se boš lahko poglobil v oblikovanje verskega življenja, kakor se noben nevernik ne more. Franc Werfel je kot veren izraelit napisal biografski roman o Bernardeti Soubirous, kakor ga ni napisal še noben ateist. Roman je najboljša knjiga o Lurdu in hkrati Werfelovo najboljšo delo. Če si neveren umetnik, te bo osvojila drugačna snov, ali pa se boš lotil prav problema nevere. Po mojem je med sodobniki tak umetnik Francoz Sartre... in še dolga vrsta pred njim, seveda brez Voltaira, ki ni bil umetnik, čeprav se je silil mednje.

Drugačno pa je vprašanje „pohujšanja“. O tem bi se dalo mnogo govoriti. Nemški literarni kritiki so našli formulo, po kateri sodijo, ali je grdobija upravičena ali ne. Če je integralen del umetnine, ker je grdobija potrebna npr. za karakterizacijo ali kot kontrast, je upravičena. Če ni, se pravi, če je zapisana sama sebi v namen, zaradi same sebe, je pornografija. To je lahko res, ali pa tudi ne; formula je namreč tako ohlapna, da pojde vanjo približno vsaka sodba. Mislim, da se je tu treba zanesti na zdrav občutek, pa tudi na primerno inteligenco. Ni vse za vsakogar...

• **D r u ž i n a**: Ali smemo v tem okviru postaviti vprašanje: kako gledate na današnje ustvarjalnost mladih slovenskih literatov? Ali vas vznemirja, ali nasprotno: pomirja dejstvo, da je slovenska literarna zagnanost sponšana in da se po nekkih znakih sodeč vrača v svoja velika narodnostna in duhovna izhodišča?

NE morem soditi, ker mlado slovensko literaturo premalo poznam. Če pa rečem, kolikor jo poznam, da je verz brez melodije in proza brez soka, to niso očitki. Suhe analize zamotanih psihičnih stanj ne morejo biti blagovlasne, polmisel, četrtinka čustva in komaj tisočinka imaginacije še ne dajo celote. Čas ni naklonjen zaokroženemu, zrelemu umetniškemu konceptu. Prenemiren je, previhrav, preslepo dreveč zgolj v industrijo in tehniko, v storilnost in konzum. Talent pa se rodi in razvija v zatišju. Saj nam to kažejo že literarni nobelovci zadnjih let, med katerimi so tudi taki, da ne več, kam z njimi. Ker ni bilo pomembnih, so nagradili prikupne; prikupni pa pišejo za čas in se s časom pozabijo. Zadovoljen bom, če bo iz današnjega nadrobnega zbiranja in prebiranja, iz tega kupa marljivo nabranega gradiva nekoč vzkipele stavba, ki bo dostojna naših narodnostnih in duhovnih spomenikov.

Kakor sta Prešeren in Župančič del moje duhovne biti, ne bom nič rekel, če iz nas vstane nekdo, še večji od njiju.

ZATO je zelo važno, da se emigracija ne zabubi v kakšne neživiljenjske, tradicionalne in konformistične programske in miselne sheme, ampak da je in ostane odprta za vse, kar se dogaja doma, tudi za vse pozitivno. Predvsem se mora odpovedati vsakršni misli na kako „maščevanje“ ali na kako bolj ali manj totalitarno politiko. Vedno moramo imeti pred očmi, da je naš cilj svoboda, ne le narodna svoboda, ampak tudi politična svoboda, ki ni možna brez idejnega in političnega pluralizma. Ta pa predpostavlja svobodo za vsakršno miselnost in politično idejo ter dejavnost, ki ni v nasprotju s človečnostjo in ki ne ogroža svobode. Zato so popolnoma nesmiselne vsakršne žaljive polemike in ljubosumnosti med političnimi skupinami v tujini, kajti naravno je, da jih obstoji več in celo čim več, kajti ravno v tem sta bogastvo misli in pluralizma. Pač pa bi morali težiti po tem, da si postopno izdelamo osnoven skupen akcijski narodno-politični program, ki bi zagotovil tak pluralizem ob varovanju sloge in enotnosti glede osnovnih namenov našega političnega dela in našega cilja – osvoboditve Slovenije.

Naučiti se moramo, da ne bomo žalili in obrekovali drug drugega zaradi političnih nasprotstev in v prepiru za kožo medveda, ki ga še nismo ulovili in niti ne vemo, če ga bomo ali če bomo sploh doživeli, da ga bo kdo ulovil. To obrekovanje po emigrantskih listih je posebno žalostno in razodeva klavrno tradicijo slovenskega političnega življenja iz predvojnega in vojnega časa, ko so mnogi menili,

da je dovoljeno nasprotnika tudi moralno uničiti, enako kakor ga je dovoljeno telesno ubiti, če jim je padel v roke. Ta navada je še posebno podla, ker računa s tem, da nasprotnik ne more braniti svoje časti in resnice s tem, da se obrne na sodišče, bodisi ker živi v drugi, oddaljeni državi, bodisi da nima toliko sredstev, da bi si lahko privoščil dolgo tožbo. Tako ravnanje pa tudi razodeva, da se niso taki obrekovalci ničesar naučili od demokratičnega sveta, v katerem živijo, in zato tudi nimajo kaj povedati ljudem doma. Slovenski ljudje v domovini odklanjajo take ljudi in metode in se boje, da bi postali spet kdaj njihova žrtev. Niso pripravljeni, da bi zamenjali en totalitarizem z drugim, en policijski, politični in duhovni teror z drugim.

Slovenci v begunstvu se moramo tudi odpovedati predstavi, da hočejo biti Slovenci doma še vedno razdeljeni na dve fronti: med partizane in domobrance. To je danes že prav tako zastarelo kakor razdeljenost med katoličane in protestante v 16. stoletju, med staroslovence in mladoslovence v 19. stoletju, med klerikalce in liberalce v prvih desetletjih tega stoletja ali kot strankarski programi iz leta 1928 ali 1938. Danes obstajata le fronta svobode in narodne sprave na eni in fronta reakcionarne in nasilnega Titovega režima na drugi strani.

(Povzeto iz še neobjavljene knjige publicista Franca Jeze. – Objavljeno v listu Smer v slovensko državo, leto 6, št. 35.)

vse bina:

france papež, el mundo y nosotros
france papež, gozd (poetična drama)
milan kopušar, meditacija o kristusovem trpljenju

problemi

vinko žakelj, verske razmere v sodobnem svetu

glose

france papež, otroci in starci narteja velikonje

kritike in presoje

rudolf čuješ, g. davidović: towards a cooperative world

gradivo

tine debeljak, rudolf dilong in njegova pesem „básnik“

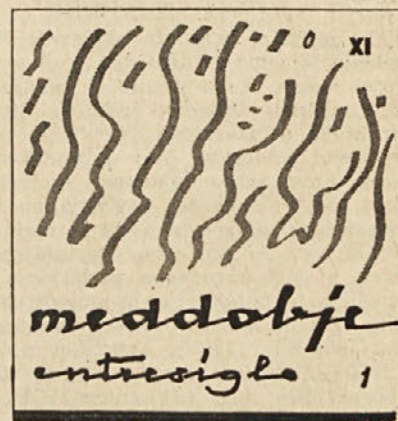
zapisi

vladimir kos, o staranju zamejskega ustvarjanja
umetniška priloga: slovenski slikarji v svetu – bara remec

uredil france papež s konzorcijem; opremila france gorše in marjan eiletz

izšlo je

meddobje XI. 2

STANKO MAJČEN...

– sklep –

• **Družina:** Kako doživljate iz perspektive preteklosti življenje slovenske Cerkve danes in kaj bi mogli pripomniti k njenemu zdaj počasnejšemu zdaj spet bolj razgibanemu delovanju? Ali je ujeta korak s časom in kakšna je njena današnja fiziognomija po vašem mnenju?

Z UŽITKOM zasledujem presnavljanje, prenavljanje, prerajanje, ki ga je v Cerkvi sprožil drugi vatikanski cerkveni zbor in ki je zanj nevede dal življenje papež Roncalli s svojim „aggiornamentom“. Če učeni bogoslovci kdaj stopi na rob prepada kakor pogumni Holandec Edvard Schillebeeck ali če nas s pristno nemško temeljitostjo pregnete do onemoglosti kak Karl Rahner, ni škode, saj ima za vsako tako nevarnostjo ali tegobo pripravljeno brizgalko duhoviti papeževci Francoz Daniélou. Del naših bogoslovnih znanstvenikov ne poznam, vendar se mi zdi, da je slovenska Cerkve po sili prilik nekako za vetrom. In to je dobro za njo. Obvarovana je pred eksperimenti, neodgovornimi špekulacijami in nedomišljenimi sklepi. V miru se v nji reformira npr. liturgija, od stopnje do stopnje. Da se ta reforma vrši postopno, se mi zdi modro. Le tako se more zlasti preprostejši ljudstvo vživeti vanjo. Tudi nebištevni razločki pri dveh oltarjih ne motijo nikogar. Iz hierarhičnih gest postanejo človeške.

Kar bi imel pripomniti, so malenkosti. Že v prvem novejšem prevodu novega testamenta, ki se poslej ponatiskuje, so podpisani kar trije strokovnjaki. Stilista med njimi ni. Če bi bil, bi bila ta in ona beseda postavljena drugače brez najmanjše škode za vsebino in točen prevod. Nemški bogoslovci, prireditelji novega testamenta, so medse povabili odličnega verskega neangažiranega literata H. Bolla. Tudi s slovenskimi življenjepisi svetnikov nisem zadovoljen, odkar poznam moderne biografije Trochyja (Janez Vianney), Otona Karrerja (Francišek Borgia), Ide Friderike Görresove (Terezija Lizzejska) in drugih. Iz njih veje vse drugačen duh.

• **Družina:** Ali se naj slovenska Cerkve tudi po koncilu zapre vase, ali pa se naj pokoncilsko odpre? SAMO nikar nazaj! Sicer pa bi bilo to tudi nemogoče. Saj smo sredi pomladi, pa naj bi bila že zima?!

Zadnje vprašanje, kaj pisatelj meni o listu Družina, kaj od njega pričakuje, kaj naj bi po njegovem list bil, je lokalnega značaja.

Pisatelj Majcen v odgovoru povdari, da pozna nekaj dobrih cerkvenih listov, posebno nemških; nekateri med njimi prinašajo tudi članke iz dnevne politike, ki so blagodejno objektivni, ker se je hierarhija umaknila iz arene političnih strank. V Družini se mu zdi posebno dragocena kronika o Slomšku.

BILO je pred dobrimi sto leti – zimski decembrski dan 1869 – na Dunaju, Johannesgasse 16. Mlad profesor in literat, Josip Stritar je odločno zapisal: „Vabilo. Z novim letom začne podpisani izdajati lepoznanški list Zvon, katerega tu priporoča vsem slovenskim rodoljubom.“ Že pred tremi leti je zbral družbo slovenskih vseučilišnikov, ki je bila v tem veselem mestu vedno številna ter ustanovil literarno društvo petih: Josip Jurčič, Fran Celestin, Josip Ogrinec, Fran Levec in on sam. Potem sta z Jurčičem izdala almanah Mladiko, bolni Janežič jima je ponujal svoj Glasnik, a v tem poznem zimskem popoldnevu, nekaj dni pred božičem, se je po prigovarjanju prijateljev vrgel na pisanje vabila – odločen, da uveljavi zamisel lastne literarne revije. Čeprav so bili Slovenci po prenehanju Janežičevega Slovenskega Glasnika, leta 1868, brez pravega literarnega glasila, si ni upal začeti prej, posebno še, ker se istega leta na jesen Jurčič ni vrnil na Dunaj, ampak se je v Mariboru vrgel v uredništvo Slovenskega naroda. Zunaj je snežilo, ko je mladi Stritar pisal: „Živo čuti podpisani, kako neugoden je čas njegovemu početju; lotil se ga je po dolgem premisleku, potem šele, ko je dolgo čakal zastonj, da bi se poprijel podrobnega dela kdo drug.“

Stritar je kot izobražen literat in svetovljan vedno čutil potrebo po primernem literarnem glasilu. Mislil je na Jurčiča, potem na rojaka in prijatelja Levstika, vendar sta se oba umaknila – Levstik je mislil bolj na politično-literarno glasilo – zavedajoč se, da je bil tedaj samo Stritar, široko izobražen estet, zmožen uresničiti zamisel čisto literarne revije. Tudi Stritar sam je spoznal, „da je le zadnji čas, spraviti na dan tak lepoznanški list, če nočemo, da kmalu popolnoma preneha naše komaj upihano slovstveno življenje, posebno pa v tem vihnem času, ki je videti ugoden le materialnim potrebam.“

Tako je začel pred sto leti svoje življenje dunajski Zvon, glasilo za lepo književnost, naš prvi strogo literarni list, rojen v času, ko je preraščal rodoljubje „staroslovenstva“ v Bleiweisovih Novicah samo še literarni dilentatizem in praktični utilitarizem. Zvon je bil lepoznanški list, njegov epohalni pomen pa je v dvigu slovenske miselne in predvsem umetnostne dejavnosti na višino evropske ravní. Je prvi pojav moderne ustvarjalne zavestnosti – začetnik vrhunske literarne tradicije in mejnik, ki stoji na poti med Prešernom in moderno. Postavljen je bil v razgibanem času, v dobi narodnega prebujanja, pa tudi v dobi, ki je značilna po ustanavljanju mnogih časnikov in listov – Mladika, glasilo mladostne literature; Janežičev družinski list Besednik (1869), Levstikov politično-literarni Pavliha (1870), Slovenski narod (2. aprila 1868), Slovenec (14. oktobra 1873), Soča (31. marca 1871) idr.

Ob Zvonu, ki je bil sicer v prvi vrsti literarno umetnostni list, spoznamo Stritarjevo socialno in človečansko sočutje – svetobolje. Stritarjevi nameni z Zvonom pravzaprav še danes niso čisto pojasnjeni. Zvon je dobil ime po istoimenskem glasilu Kolokol, ki ga je izdajal v Londonu ruski demokrat in revolucionar Aleksander Herzen. Verjetnost je možna, da so šli Stritarjevi načrti preko zgolj literarnost in estetsko vzgojnega dela – želel je zbuditi človeško in socialno zavest v slovenskem izobražencu. Preko liberalne in naprednostne literarno vzgojne publicistike naj bi šla njegova pot do višjih, družbeno preobraznih ciljev. Vendar pa Stritar ni imel dovolj moči – čeprav spada njegovo podvzetje v zgodnji modernizem – da bi zdržal na takih poteh; njegovo svetobolje – zmes idealizma in pesimizma – je bilo nerealno in neživiljenjsko, utrujajoče. Tudi je manjkalo Stritarju širšega zajetja, dvig v nadosebno.

Zvon je začel izhajati januarja 1870. V prvi številki je bila na naslovni strani objavljena Levčeva pesem „Lovska“; Stritar, ki je bil glavni urednik in sodelavec, je poleg romana „Zorin“ objavil literarne in poučne spise v duhovitem slogu – znani so njegovi Literarni pogovori. Levstik je priobčil v Zvonu svoje „Franjine pesmi“, izraz moške občutljivosti in srca; tudi balado „Knezov sin“, Jurčičevi prispevki pa so novele „Lipe“, „Pipa tobaka“, „Moč in pravica“. V prvem literarnem pogovoru pravi Stritar: „Zvon bo vabil, če ne ravno v cerkev, za to so drugi zvonovi, pa vendar v neko svetišče, kjer kraljuje pokoj po trudu, mir po prepiru, ljubezen po sovraštvu; kjer se od vseh strani zbirajo, spoznavajo in navdušujejo in pač tudi radujejo sinovi ene matere, združeni v ljubezni do nje, v ljubez-

ni do vsega človeštva.“ Svetišče je Stritarju hram umetnosti; skupaj s svojim Zorinom, bledokrvnim sentimentalnim „antijunakom“, izjavlja avtor romantično apoteozo umetnosti: „Meni vsaj imajo podobe, ki so jih ustvarili umetniki, več realnosti, več resničnosti, pravega življenja, kakor so ga imeli milijoni in milijoni, ki so izlezli iz prahu, ki so živeli v prahu in o prahu in se slednjič povrnili zopet v prah...“ Artističnemu Zorinu, ki se je oblikoval ob Goetheju in Rousseauju, je umetnost edina zelena oaza v tem življenju. „Tako mi je, kakor bi se bil kopal v solzni reki, kakor bi se bila napolnila moja duša z nesrečo in žalostjo, z revo in trpljenjem vsega človeškega rodu.“

Takoj – prve dni januarja – se je oglasil pismeno Levstik z voščilom in kritiko: „Zvonu je samo to očitati, da je preveč tvojega v njem, ker je zaradi tega kakor je krasno vse prenakolično, tudi presentimentalno, če ne zameriš.“ Bleiweis je molčal, pač pa je prišla resna kritika od drugod. V Zgodnji Danici se je oglasil doktor teologije Jožef Ulaga iz Maribora ter v imenu jeranovske krščanske dogmatičnosti očital Stritarju in drugim Zvonovim sodelavcem nemoralnost in poganski materializem. Morda je s svojim larpurlartističnim kultom umetnosti dal Stritar za to kritiko toliko povoda, kolikor ga je imel pozneje neosholastik Maritain, ki je v eseju „Umetnost in sholastika“ približal: „Strašna zmeta je pričakovati od poezije nadstvarno hrano za človeka.“ Sicer pa je bila Zgodnja Danica potem čez vse leto tiho in so se duhovniki na splošno naročali na Zvon.

Najvažnejša Stritarjeva prispevka v Zvonu sta „Zorin“ in „Literarni pogovori“; obe deli pa sta bili pravzaprav tudi posreden vzrok za poraz lista. V prvi polovici letnika je v „Literarnih pogovorih“ razpravljal Stritar o jeziku, o gledališču, o poeziji – tu je osmrtni esej o Simonu Jenku, z mottom „Mortuos plango“, in o Franu Levstiku z mottom „Vivos voco“ – v drugem polletju pa se je začel spuščati v polemike, posebno še, ko so „mladoslovenski“ politiki zadušili Levstikov satirični list Pavliha. Stritar je nastopal med drugim proti nevrednemu prevajanju gledaliških del v slovenščino: „Do zdaj je pri nas prestavil vsak, kar mu je ravno prišlo v roko, ne glede, ali je igra sama na sebi kaj vredna ali našim razmeram primerna. In torej se je zgodilo, da ima naša mlada Talija do malega same smeti...“ Tu pa je zadela Stritarjeva kritika na odpor in napad.

Posebno poglavje v zgodovini slovenske duhovne malenkostnosti je afera, ki jo je povzročil Davorin Bolé in z njo dokončno uničil Zvon. Bolé, visokošolec na Dunaju, pozneje gimnazijski profesor v Rusiji, se je tisto leto dosti sestajal s Stritarjem in Levstikom ter z njima razpravljal in poročal, kot zaveden pristaš „staroslovenstva“ Bleiweisu v Ljubljano, kar je zvedel o Zvonu, Stritarju, Levstiku in drugih. Tožil je, da se tu kuha nevaren liberalizem ter da se hoče paktirati z avstrijskimi nemškutarji. O Stritarju piše Bleiweisu aprila 1870: „Stritar bi rad naš narod prerodil po ruskem vzoru Kolakola, ki ga ureja Herzen. Toda zdaj se mi, da bo s tem nekoliko preveč prepira vzbudil med našim narodom. Tam so druge razmere, na kar je Stritar pozabil... Herzen je svojo nalogo razumel, Stritar je ne razume, ker ga hoče pitati s pičo, ki se je je nasrebal iz nemških in francoskih naturalistov.“ Vendar pa je bil povod za končni razstanek med naprednim Stritarjem in domoljubnim Boletom – do maja 1870 so se redno shajali v kavarni Stritar, Levstik in Bolé – Stritarjeva kritika slovenskega dramatičnega slovstva. V „Literarnih pogovorih“ pravi namreč Stritar: „To je sramota, recimo kar naravnost, s čim se pita venomer naše ljudstvo, ki je pač vredno boljše hrane! Kar so drugi vrgli v smeti, to pobiramo mi z veseljem...“ Tega ni mogel Bolé, ki se je kot nesposobni prevajalec gledališke literature čutil prizadetega, več odpustiti. Škodoželjni Bleiweis mu je v Novicah 5. oktobra 1870, pod zaglavjem Zabavno berilo, dovolil osebni napad na Stritarja, ki je bil po prav tako osebno-nem napadu v praški Politiki namenjen ustavitvi Zvon. Bolé zaključuje svoj sestavek: „Surove lažnike pa, nesramne tihotapce in perfidne hinavce si bode (narod) vse zapisal v knjigo svoje zgodovine (to mu bo Zvon, kakor je slišati, tudi milostljivo dovolil), kakor si je zapisal svojega Efijalta grški narod.“

dogajanja

josé hernández
tine debeljak

martín
fierro

fotografija monumentalne
slovenske izdaje
epa martin fierro

plastike – franco ahčin

risbe in oprema –
jure vombergar

oba redna člana slovenske
kulturne akcije

knjige knjige knjige

LEV DETELA – TRŽAŠKI NAGRAJENEC

Letošnjo tržaško slovensko literarno nagrado Vstajenje je prejel pisatelj in publicist LEV DETELA za svoje literarno delo in kulturno prizadevanje. Pisatelj Detela, ki živi v Avstriji, se je v slovenski literarni ustvarjalnosti in publicistiki zunaj domovine močno uveljavil kot izrazit predstavnik slovenskega literarnega avantgardizma. Široko razgledan v sodobnih svetovnih književnih, umetnostnih in miselnih tokovih sodeluje kot leposlovec in esejist posebno pri tržaških slovenskih revijah. Je pa tudi sodelavec naše revije Meddobje.

Svojemu sotrudniku in prijatelju Slovenska kulturna akcija ob visokem priznanju tržaških kulturnikov njegovega peresa iskreno čestita!

PROMOCIJA

Za doktorja teologije je promoviral na univerzi v Würzburgu s pridevkom "summa cum laude" Lojze Ambrožič. Doktorsko tezo je napisal o pojmovanju evangelista Marka o božjem kraljestvu. Delo je pripravil pod vodstvom novozaveznega znanstvenika profesorja Schnackenburga, ki predava na univerzi v Würzburgu.

Svojemu prijatelju Kulturna akcija iz srca čestita!

• V zbirki „Zbrana dela W. Shakespeara“ pri Državni založbi Slovenije sta izšli zdaj v eni knjigi komediji „Zimska pravljica“ in „Vihar“. Obe sta v župančičevem prevodu z opombami J. Modra.

• Hans Peter Keller, sodobni nemški pesnik, je objavil novo pesniško zbirko „Stichwörter Flickwörter“. Joachim Günther, eden najvidnejših sodobnih nemških literarnih kritikov in esejistov, pravi o Kellerjevi poeziji: „V njegovih pesmih je iskreno neiskana modernost; to je miselna poezija, verz za verzom, ne samo brez smisla nagrmadeni miselni utrinki, ali preračunano skonstruirane in pribite sentence.“ Pesnik Heinz Piontek pa gleda v Kellerjevo poezijo zrcalo nemškega poetičnega mišljenja danes, ko pravi, „da se ne-pomembnost našega mišljenja in dejanja z vso ostrino neizbežno odražata v Kellerjevi poeziji“.

• Pri EMCE v Buenos Airesu pripravlja Jorge Luis Borges izid najnovejše zbirke 12 krajših povesti in črtic „El Informe de Brodie“.

• Za letošnjo jesen naznanjajo v ZD izid še neobjavljenega romana Ernesta Hemingwaya „Islands in the stream“. Roman, ki ga je pisatelj napisal med

1947 in 1950 in čigar rokopis so našli med zapuščino, bo izšel pri Charles Scribner's Sons v New Yorku.

• Konec julija je poteklo 100 let, kar se je rodil v Franciji Hilaire Belloc, ki je 1953. na Angleškem umrl. Sin francoskega očeta in angleške matere se je poangležil, doštudiral v Oxfordu in postal ena največjih pojav v sodobni angleški literaturi. Slove predvsem njegovi eseji in študije, življenjepisi, monografije, politični spisi, pa nič manj tudi novelistika. Začel pa je svoje stvariteljsko delo, kar je manj znano, kot pesnik. Za stoletnico njegovega rojstva je založba Ducworth izdala zbirko njegovih pesmi z naslovom „The complete verse of Hilaire Belloc“.

• Knjiga nekdanjega zapornika Henrija Charriera „Papillon“ (Metulj), ki jo je lani oktobra izdala pariška založba Robert Laffont, je po zadnjih podatkih presegla prodajo v višini 850 tisoč izvodov, kar je več, kot je v zadnjih 25 letih dosegla v roku 6 mesecev kate-rakoli francoska knjiga. Francoski časopis France Soir je roman začel ponatiskovati v obliki slikanice, s čemer bo popularnost dela še porasla. Kritika pa romana ne pohvali: stavlja ga nekam med žurnalizem in literaturo nižje vrste.

DUNAJSKI ZVON 1870

– sklep –

Po tem napadu je urednik Zvona dokončno sklenil ustaviti list. Stritarjeva občutljivost je klonila pod težo podtikanj, sumničenj in napada o narodnem izdajstvu. Pa tudi sicer ne bi mogel Zvon vzdržati svoje, za tedanje razmere previsoko zastavljene literarno idealistične smeri. Stritar je Boletu odgovoril v Zvonu: „Unde tu, Saule! inter prophetas? Iz poštenjaka ogleduh, sikofant in, kar je še grše, 'agent provocateur'!“

V zadnji številki Zvona leta 1870 se je Stritar poslovil od svojih bralcev z mottom: „Diem perdidisti, amici!“ Bilo je, ko da je Zvon utihnil za vedno in da je uničen tudi njegov zvonar. Leto 1876 je bilo še daleč in na obzorju so se javljali realnejši glasovi. Tudi drugi Zvon, ki ga je zrelejši

Stritar obnovil z vabilom 1. decembra leta 1875 in ki je doživljal lepše uspehe, je bil daleč. Tu je zazevala praznina po uničenju bujnega predpomladnega cvetja – moral je umreti, vendar je bil storjen prodor novega duha, iz katerega še danes delamo.

Prvemu letniku Zvona je zapisal končno recenzijo literarni referent pri Slovenskem narodu Janko Pajk, 3. januarja leta 1871. Po eni strani mu očita boleznost in sentimentalnost, „nekoliko preveč žalostink... ko bi svet res taká dolina solz bil“. Pozitivni dosežek Zvona pa je v njegovi moderni umetnostni ravni: „nekateri prozaični spisi,“ piše Janko Pajk, „so naši literaturi pot odprli“. In končno priznanje: „Annum non perdidisti, amici!“

france papež

PRIJATELJEM SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE PO SVETU — ŽE PODPORNIM IN ŠE NE PODPORNIM ČLANOM —

Po pravilih ima Slovenska kulturna akcija dvojno članstvo: redno in podporno.

Poslanstvo rednih članov je ustvarjanje in posredovanje slovenskih kulturnih vrednot.

Poslanstvo podpornih članov pa je sodelovanje pri duhovnem naponu rednih članov ustvarjalcev z moralno in gmotno oporo.

Ne moremo si predstavljati gmotnega obstoja naše ustanove brez gmotne podpore, še več — brez mecenov. Medtem ko je mecen lahko le malokdo med nami, je podporni član Slovenske kulturne akcije lahko domala vsak slovenski rojak.

Hvaležni smo množici naših prijateljev, ki nam ob sleherni priložnosti nudijo dragoceno moralno oporo in razumevanje.

Še posebej hvaležni pa smo vsem, ki k moralni opori pridajo še gmotno oporo — s svojim letnim denarnim prispevkom.

Vse dozdane podpirne člane LEPO PROSIMO, da nam skoraj nakažejo **PODPORNO ČLANARINO** za LETO 1970 v znesku **30 novih argentinskih pesov** (3.000 starih); zunaj Argentine pa **10 dolarjev**.

Vse rojake pa, ki še niso naši podporni člani, pozivamo in vabimo, da se nam pridružijo kot novi podporni člani in nam pomagajo.

Februarja letos smo v Glasu zapisali:

„Slovenec v izseljenstvu in zamejstvu plačuje davek deželi, kjer živi, za njeno vsestransko, tudi kulturno rast.

A če hoče biti kljub življenju na tujem še vedno Slovenec, naj sodeluje s slovensko zdomsko kulturo, katere sadove uživa, naj plačuje še poseben, prostovoljen, slovenski davek: podporo slovenskim izseljenkim in zamejskim kulturnim ustanovam.“

V našem primeru: prijatelj Slovenske kulturne akcije naj bo tudi njen podporni član: to članstvo naj ima za svojo častno narodno dolžnost!

ROJAKI: VAŠA GMOTNA OPORA SLOVENSKI KULTURNI AKCIJI BO NOV DOKAZ LJUBEZNI DO SLOVENSKE KULTURE V SVOBODI.

JOSE HERNANDEZ

martín fierro

v slovenskem jeziku

Prevedel s sodelovanjem Danice Kanalc Petriček —

prepesnil, uvod in študijo napisal

Tine Debeljak

17 celostranskih reliefov — akad, kipar France Ahčin

80 risb folklornih motivov — arh. Jure Vombergar

vodja izdaje — Danica Kanalc Petriček

Ob 90-letnici naselitve prvih Slovencev v Argentini posvečeno
velikemu argentinskemu narodu!

Posvetilo, uvod o Slovencih in oznake ilustracij — tudi v kasteljanščini!

Cena 40.— novih pesov, plačljivo lahko v obrokih.

Za inozemstvo 14 dolarjev s poštnino vred.

Naprodaj v Dušnopastirski pisarni in pri SKA v Slovenski hiši, Ramón L. Falcón 4158; v tiskarni VILKO, Estados Unidos 425, Buenos Aires, ter pri vseh zastopnikih slovenskega tiska v notranjosti države in v inozemstvu.

Uprava: Vera Debeljak, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires,
ali avenida Gaona 2776, Haedo FCS, prov. Buenos Aires

LEPO DARILO! — IZREDNA KNJIGA! — DELO SVETOVNE KNJIŽEVNOSTI

• V Frankfurtu so v režiji Dieter Reib-
leja uprizorili novo Peter Hacksovo
dramo „Onfalía“. Drama je moderna
parafraza starodavnega herkulovskega
mita. Je dejansko parodija ne na Her-
kula, marveč na svet, ki ga obdaja.
Zgodba se oslanja na bajko o kraljici
iz Lidije, ki je usužnjila Herkula in ga
za celo leto spremenila v dekle, da ji
je bil za služabnico ter ga podredila
svojim muham. A junak vseeno ne iz-
gubi svojih moških in herojskih odlik.

• Pariški režiser Daniele Lebrun je
uprizoril Moliérovo komedijo „Le Mi-
santhrope“. Pozornost je pobudila pri
kritiki mlada igralka Juliette Dancourt,
nezadovolje pa to, da je režiser osebe
oblekel v nošo Mao-tse-tunga... Mrzlo
pa je bila pri občinstvu in pri kritiki
sprejeta najnovejša drama avantgardi-
sta Arrabala „Et ils passerent des me-
nottes aux fleurs“, ki jo je avtor tudi
sam režiral.

• Moskovska opera Bolšoj je že tretjič
v zadnjih letih gostovala na evropskem
zapadu. Prvič je odšla 1964 na gostova-
nje v milansko Scalo; za dva tedna se
je 1967 predstavila na svetovni razsta-
vi v Montrealu. Januarja letos pa so
Moskvičani z vsem leskom in bleskom
gostovali z izključno ruskimi operami
Mussorgskega, Borodina in Čajkovski-
ja v veliki Operi v Parizu. Zdaj se od-
pravlja Bolšoj na gostovanje na Expo-
70 v Osako na Japonskem.

• ZSSR je imela leta 1968 največ raz-
porok na svetu: 2,73 na 1000 oseb. Na
drugem mestu so ZD z 2,16, nato pa
Madžarska z 2,06 na 1000 oseb. Naj-
manj razporok je bilo iste leto na
Portugalskem (0,08), v Severni Irski
(0,18) in v deželah latinske Amerike.

• Za prihodnje leto pripravljajo švi-
carji v Ženevi skupno z Radio Suisse
Romande 5. Mednarodni natečaj kom-
pozicije, namenjen predvsem operistič-
ni in vokalni produkciji. Prva nagrada
je 12 tisoč švicarskih frankov, druga in
tretja pa sta po 7 in 5 tisoč. Krstna
predstava na natečaju nagrajene opere
bo v Grand Theatre v Ženevi.

darovi

Andrej Habjan, Argentina 2
pesa

Jože Snoj, ZD, 45 pesov
dr. Ciril Mejač, ZD, 16.50 do-
larjev

podporni člani
ing. Ivo Kertelj Italija, 10 dol.
dr. Jože Dobovšek, Argentina,
20 pesov

vsi darovi iz Argentine so navedeni
v novi valuti

CORREO ARGENTINO SUUC. 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 953701